

Broedvogelinventarisatie Naarderbos 2025

Carel de Vink

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

VWG rapport nr. 336

Rapport ten behoeve van toekomst voor de natuurwaarden in Recreatiegebied Naarderbos,
Gemeente Gooise Meren

Broedvogelinventarisatie Naarderbos 2025

Rapport ten behoeve van toekomst voor de natuurwaarden in Recreatiegebied Naarderbos,
Gemeente Gooise Meren

Carel de Vink, Vogelwerkgroep het Gooi e.o.

Colofon:

Uitgave VWG: 336

Tekst: Carel de Vink (coördinator broedvogelonderzoek Naarderbos, 2025)

Met bijdragen van Tjeerd Ploeg, assistent-coördinator (Weerbeeld voorjaar 2025) en twee bijlagen van Dirk Prop (Aanbevelingen Natuurbeheer Golfbaan, Bijlage 1 en Bijlage 2)

Foto's: Tjeerd Ploeg, Dirk Prop, Carel de Vink, Hugo Weenen

Gebiedskaarten: Gemeente Gooise Meren; Sovon Vogelonderzoek Nederland

Aan de inventarisatie werkten mee: Dick Jonkers, Tjeerd Ploeg, Dirk Prop, Carel de Vink en Frits Wolfswinkel. Hugo Weenen assisteerde bij de drone-verkenningen. Als gast liepen mee: Kelly Driessen (stadsecoloog) en Wester.

Omslagfoto: Jurriën Uiterwijk, *zingende nachtegaal* (Naarden)

Foto titelblad: Dirk Prop, *Naarderbos vanuit de lucht*

Voor het gebruik van kaarten van (voormalige) Gemeente Naarden en Gemeente Gooise Meren werd mondeling toestemming verleend.

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Werkgroep broedvogels

Postbus 1028

1200 BA Hilversum

broedvogels@vwggooi.nl

www.vwggooi.nl

Copyright 2025 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

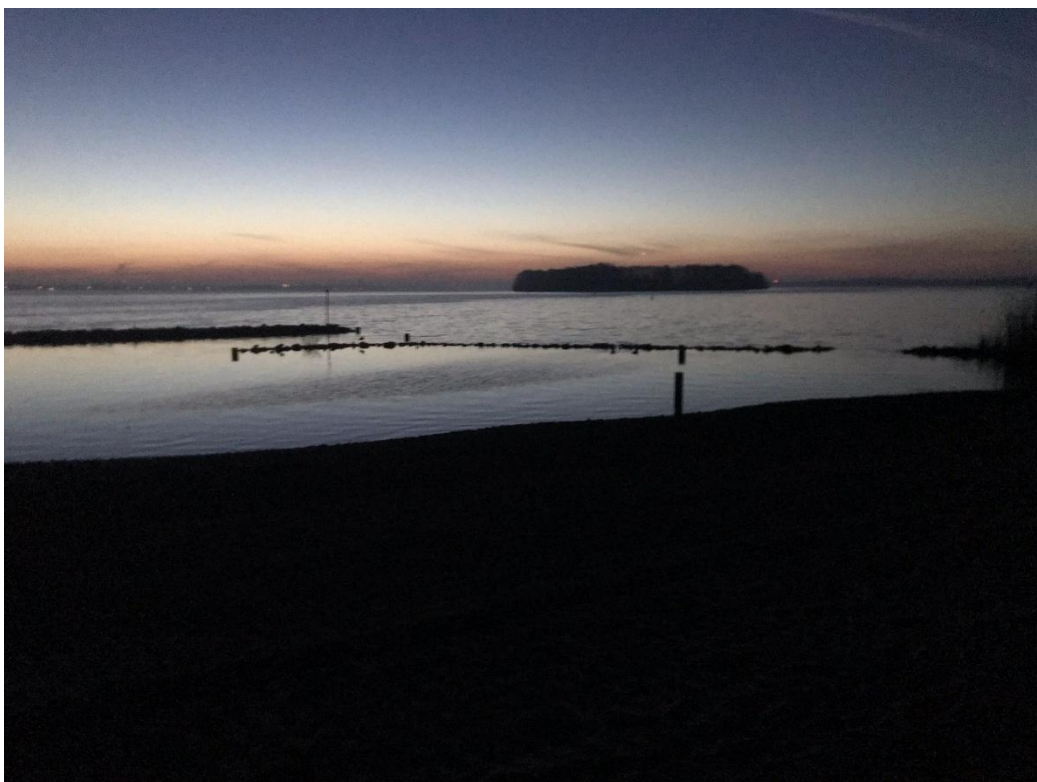
INHOUD

Inleiding	blz. 6
Samenvatting, doel en toelichting	blz. 7
Huidige situatie	blz. 7
Werkwijze	blz. 8
Ligging	blz. 10
Gebiedsbeschrijving en beheer	blz. 11
Historie	blz. 11
Weerbeeld eerste helft 2025	blz. 13
Vogelleven, een korte toelichting	blz. 15
Natuurwaarden	blz. 16
Broedvogels	blz. 17
Soortbesprekingen	blz. 19
Aanbevelingen	blz. 39
Dankwoord	blz. 40
Literatuur en digitale bronnen	blz. 41
Bijlagen	
Bijlagen:	
Bijlage 1 Aanbevelingen voor herinrichting	blz. 43
Bijlage 2 Vogelvriendelijk beheer golfbaan	blz. 44
Bijlage 3 Beoordelingskader veilige recreatie	blz. 47
Bijlage 4 Uit de nieuwsmedia	blz. 48
Fotogalerij	blz. 49

Inleiding

In het voorjaar van 2025 heeft Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken (verder VWG) de broedvogelbevolking van Recreatiegebied Naarderbos, Gemeente Gooise Meren in kaart gebracht. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het Broedvogel Monitoring Project (verder BMP) van Sovon. In tegenstelling tot de meeste inventarisaties door de VWG vond dit onderzoek niet plaats op verzoek van de terreinbeheerder, maar op voorstel uit eigen gelederen. Aanleiding was het zich spontaan ontwikkelen van een rijke vogelbevolking, vooral in de jaren dat een groot deel van het gebied, met name de voormalige golfbaan, zonder direct beheer was. In het kort wordt hieronder iets verteld over de ontstaansgeschiedenis van dit recreatiegebied en de recente ontwikkelingen. Naast een uitvoerige beschrijving van de broedvogels geeft het rapport aanbevelingen voor het bewaken en bewaren van de heersende natuurwaarden van het Naarderbos. **Ontwikkelingsplannen voor de toekomst mogen niet ten koste gaan van de natuurlijke rijkdom die het gebied nu vertoont.** Het verslag zal daarom ook worden aangeboden aan B&W van Gemeente Gooise Meren (GM).

Voor ons als vogelwerkgroep is het uitgangspunt geweest en gebleven: de Gemeente beslist wat er met hun grondgebied gebeurt. Wij zijn geen actiegroep en gaan niet dwarsliggen. Als het grootste deel weer golfbaan wordt, dan willen wij meedenken over een ontwikkeling die de biodiversiteit en het belang van de natuur in ruime zin waarborgt.

Kustzone Naarderbos kort voor zonsopgang

Samenvatting, doel en toelichting

Op voorstel uit eigen gelederen heeft Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken het Recreatiegebied Naarderbos op broedvogels onderzocht. Dit initiatief bleek samen te vallen met het voornemen van de Gemeente Gooise Meren om de in vervallen staat verkerende golfbaan opnieuw aan te besteden. De Vogelwerkgroep heeft aangeboden om vanuit hun bevindingen te komen met aanbevelingen die het voortbestaan van huidige natuurwaarden waarborgt. In dit rapport worden de aangetroffen zekere en mogelijke broedvogels kwalitatief en kwantitatief beschreven, waarna er een aantal aanbevelingen voor verder beheer van het gebied bij herstel van de golfbaan worden gegeven. Voor een deel is dit gespecificeerd in een tweetal bijlagen. Het hele proces van aanbesteding wordt door de pers op de voet gevolgd, zodat ook ons initiatief daarin aandacht kreeg. Enkele artikelen zijn als bijlage aan dit rapport toegevoegd. Dit rapport zal worden aangeboden aan de betrokken wethouder.

navraag ongegrond. De aanbesteding en ontwikkeling van de golfbaan zijn op het moment waarop dit rapport wordt opgesteld nog niet geconcretiseerd. Wij blijven beschikbaar om mee te denken.

Werkwijze

Zoals in de inleiding geschetst, werkt de VWG bij een dergelijk onderzoek nauw samen met Sovon Vogelonderzoek Nederland. De gegevens worden via hen ook gedeeld met o.a. het Ministerie van Landbouw, het CBS en Wageningen Universiteit en Research. Aan de hand van een reeks vroege ochtend-bezoeken gedurende maart tot begin juli en een aantal aanvullende bezoeken, waarbij de waarnemingen worden ingevoerd met behulp van de applicatie Avimap op tablet en vervolgens worden geclusterd volgens de vaste normering van BMP, komen we zo tot een betrouwbare inventarisatie van het aantal territoria van de broedvogels. De resultaten worden verderop per soort behandeld.

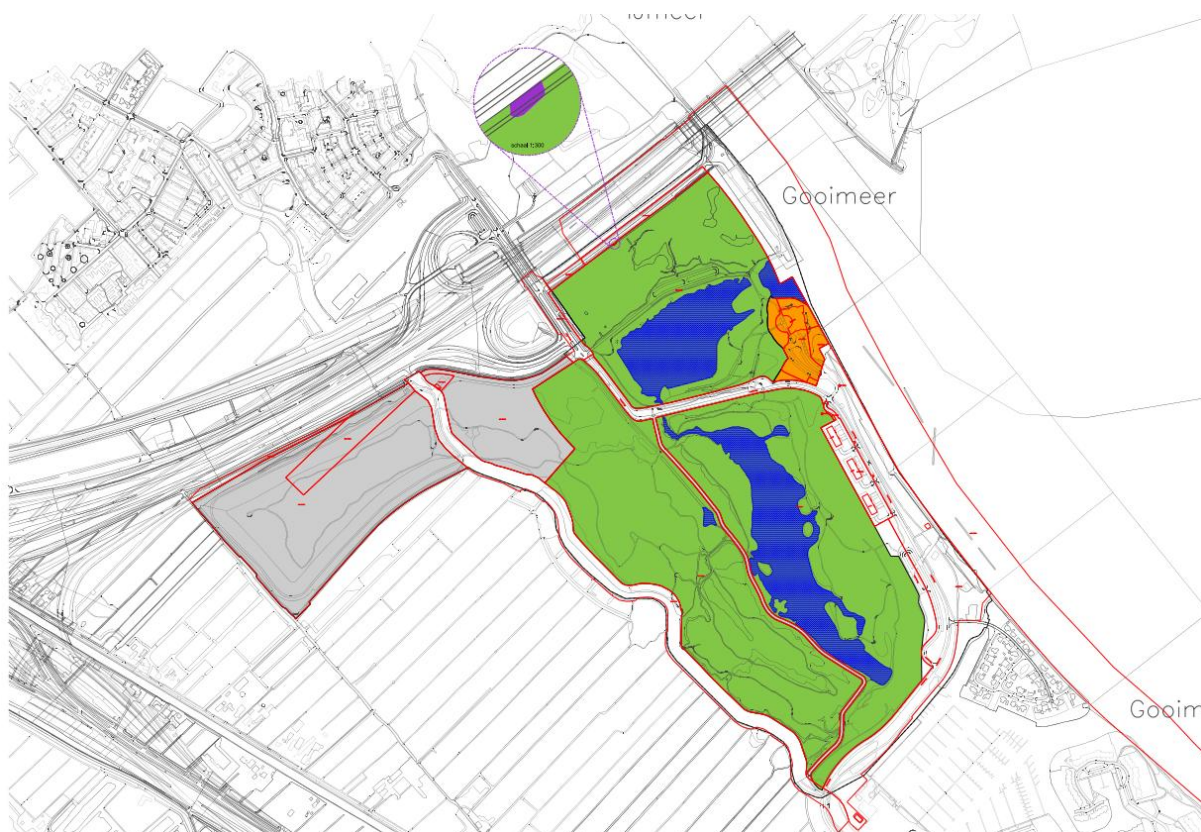
Staatmees met voer

Tabel 1 Overzicht van de bezoeken: (>d/m betekent: gecombineerd met bezoek van die datum)

Bezoeken waarbij minder dan 100% van het gebied werd bezocht, worden aangegeven in procenten; 0% (1%) betreft een aanvullende waarneming, buiten de reguliere bezoeken om.

Bezoekdatum	Tijdstip	Waarnemers
13 maart	10:10 t/m 11:40 >15/3 0%	Carel de Vink
15 maart	06:00 t/m 08:13	Carel de Vink, Tjeerd Ploeg
29 maart	05:41 t/m 10:45 >1/4 60%	Tjeerd Ploeg, Dick Jonkers, Dirk Prop
1 april	10:43 t/m 12:20 40%	Carel de Vink
12 april	06:06 t/m 09:00 60%	Tjeerd Ploeg, Carel de Vink
14 april	10:23 t/m 12:14 >12/4 40%	Carel de Vink
26 april	05:31 t/m 08:36 >2/5 60%	Carel de Vink, Frits Wolfswinkel
1 mei	11:49 t/m 14:41 >2/5 20%	Carel de Vink, Tjeerd Ploeg
7 mei	10:00 t/m 13:00 1%	Dirk Prop (Hugo Weenen)
12 mei	05:14 t/m 12:03 96%	Dirk Prop, Dick Jonkers, Tjeerd Ploeg
19 mei	11:11 t/m 13:00 0%	Dirk Prop (Hugo Weenen)
24 mei	04:46 t/m 08:07 60%	Carel de Vink, Tjeerd Ploeg
26 mei	05:41 t/m 10:45 >24/5 40%	Carel de Vink
2 juni	21:38 t/m 23:05	Dirk Prop, Dick Jonkers, Frits Wolfswinkel, Carel de Vink
09 juni	05:58 t/m 09:42	Carel de Vink, Tjeerd Ploeg
19 juni	09:51 t/m 12:12 40%	Carel de Vink
21 juni	06:01 t/m 08:26 >19/6 60%	Tjeerd Ploeg, Dick Jonkers, Dirk Prop
5 juli	05:5 t/m 09:35	Carel de Vink, Tjeerd Ploeg

Een voorverkenning met meerdere tellers vond plaats op 20 januari. Bovendien vond er een veldbezoek plaats met vertegenwoordigers van de Gemeente Gooise Meren op 19 juni 12:30 tot 13:50 uur (zie verderop). Daarbij werden geen waarnemingen ingevoerd in het BMP. Een extra poging om in de late uren nog iets van uilen te merken op 19 juli bleef zonder resultaat.

Kaart 2 *Recreatiegebied Naarderbos* (Kaart: Gemeente Gooise Meren)

Toelichting bij de kaart: Recreatiegebied Naarderbos, omringd door A1 (ZW), A1 (NW, Gooimeer (NO) en Naardereiland/Industrieterrein Gooimeer (ZO) met de Binnendijkse Overscheense Berger- en Meentpolder als buffer aan de zuidwestkant. Grijs is de voormalige vuilstort, nu afgedekt met grond.

Ligging

Het recreatiegebied Naarderbos (135,5ha) grenst aan de oostkant aan het Gooimeer. Het aan de zuidwestzijde gelegen polderland, de Binnendijkse Overscheense Berger- en Meentpolder, werd vanouds tegen de Zuiderzee beschermd door een zeedijk. Nu vormt de polder een buffer tussen het Naarderbos en de A1. De Oude Zeedijk bepaalt nu de zuidwestelijke grens van het Naarderbos. Aan de zuidoostkant liggen twee woonwijken, het Naardereiland en Woonwijk Naarderbos. Aan de zuidzijde vormt de Jachthaven van Naarden de grens, terwijl het talud van de A6 de noordwestkant afgrendelt. Dwars door het Naarderbos loopt een autoluwe verkeersweg, die de verbinding vormt tussen Naarden en Muiderberg. Aan deze weg lag oorspronkelijk de hoofdingang van de golfbaan, al werd die plek in de jaren tachtig en negentig gedomineerd door een frites-keet, populair bij vrachtwagenchauffeurs. Er tegenover lag de toegang tot de vuilnisbelt. Daar bevindt zich ook nu nog een affakkelpunt voor bodemgassen die nog altijd vrijkomen uit de oude vuilstort. Eveneens tussen beide woonkernen loopt een fietspad dat veel gebruikt wordt door scholieren en wielrenners. Op een van de heuvels grazen enkele maanden per jaar schapen van een boer. Ook de Oude Zeedijk wordt door hen begraasd.

Gebiedsbeschrijving en beheer

Recreatiegebied Naarderbos, aan de zuidwestelijke kant van het Gooimeer op Naardens grondgebied, is in de jaren '80 ontstaan op initiatief van de toenmalige Gemeente Naarden. Zoals Kaart 1 laat zien, bestaat het gebied uit (park-)bos met waterpartijen en open terrein, wat lange tijd in gebruik was als golfbaan. Het resultaat is een halfopen gebied, geschikt voor recreatie, in combinatie met een hoge natuurwaarden. Voor dagrecreatie is er een 600 meter lang strand langs het Gooimeer en zijn er parkeervoorzieningen, wandel-, fiets- en ruiterspaden. Voor de natuurwaarden zijn, naast het bos, de waterpartijen met hun oevers van groot belang. Zij maken deel uit van de natte ecologische verbindingszone van Gooi en Vechtstreek. Centraal is een waterplas gelegen, die oorspronkelijk bedoeld was als zwemplas. Het daarbij horende strandje met parkeerplaats werden opgeheven toen bleek dat de waterkwaliteit tekortschoot. Momenteel is de plas een geliefd oord voor karper-vissers. Watervogels gebruiken de plas jaarrond. De villa's met hun tuinen in het aangrenzende Naardereiland en de jachthaven zijn in ons onderzoek niet opgenomen. De drie later gebouwde appartementencomplexen aan de IJsselmeerweg daarentegen wel; zij liggen in het Naarderbos en verschaffen soorten als de witte kwikstaart broedgelegenheid. Ook gebouw Waterfront met zijn ligging aan de kuststrook heeft onze aandacht gekregen als potentiële broedplaats (dachten wij) voor bijvoorbeeld de scholekster, die op platte daken broedt. Voor eigen beheer heeft de Gemeente een depot aan de noordwestkant van het terrein, ter hoogte van de afrit van de A6. Naast de Gemeente deelt een aantal andere partijen in het beheer. Waternet en de Provincie Noord-Holland beheren het water van de polder en de dijk. Voor het controleren van de methaan-uitstoot van de oude afvalberg is de voormalige afvalverwerker (Grontmij) blijvend verantwoordelijk.

Historie

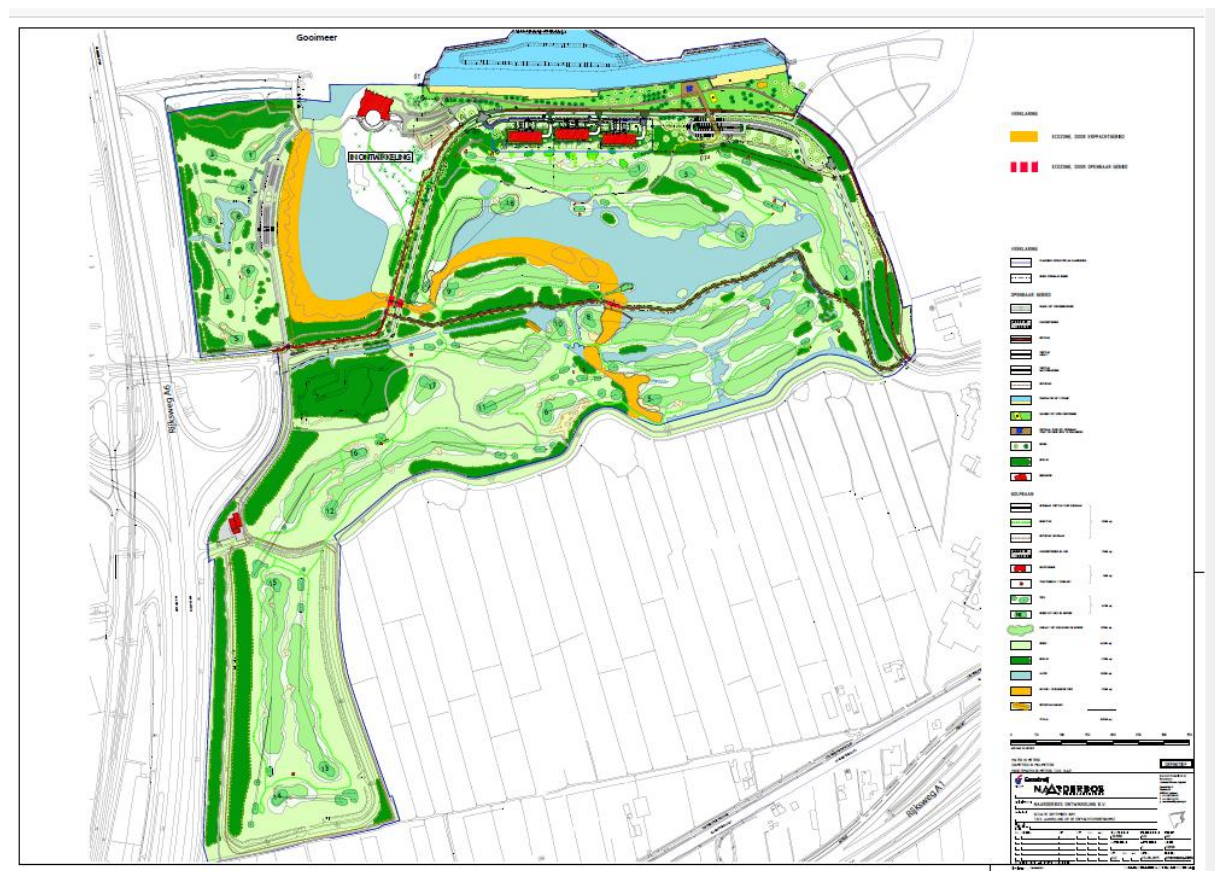
Bij de aanleg van de snelweg A6 en de bouw van de Hollandse Brug ontstond aan weerskanten een grondstrook die werd aangeduid als het 'voorland' van de brug. In dat voorland kregen pioniervegetatie en de eerste vogels een kans om zich te vestigen. Al in 1956 wisten oeverzwaluwen de randen van de vuilnisbelt te vinden om er hun nesten in de bodemsleuven te graven. Oorspronkelijk werd het gebied aan de zuidwestkant gebruikt als vuilstort voor de omringende gemeentes. Etappe-gewijs werden zo stroken langs de A6 (eerst nog in aanleg) daarvoor gebruikt en vervolgens weer afgedekt. Hun posities zijn nu nog te zien als het heuvelachtige gedeelte van de voormalige golfbaan, dat tot een hoogte van +18 m N.A.P. reikt.

Halverwege de jaren zeventig van de vorige eeuw werd het eraan grenzende gebied op de schop genomen. Doel van de aanleg, in combinatie met een jachthaven en een te bouwen nieuwbouwwillawijk langs de kust van het Gooimeer, was het vormen van een recreatiezone die tevens als buffer diende tussen de woonwijk en de (in die tijd nog in gebruik zijnde) vuilstort. Om dat te verwezenlijken ontstond er een soort mini-Deltaplan. Waterpartijen werden uitgegraven, kades en wegen aangelegd. De beoogde jachthaven en twee woonwijken werden voorbereid. In die tijd was het nog ondenkbaar dat hier ooit nachtegalen zouden zingen en spechten zouden gaan broeden. Watersnippen en eendensoorten zochten er hun kostje bij elkaar, kluten en bontbekplevieren brachten er jongen groot (Vink, C. de, 2017). Rond 2002 is het gebied heringericht, met aandacht voor een natte ecologische zone. En er kwam een golfbaan. In 2007 is er begonnen met de bouw van appartementen en een nieuwe wandelboulevard met zwemstrand aan het Gooimeer.

De afvalberging Hollandse Brug is rondom omgeven door hoog opgaande beplanting en een populierensingel. Hierdoor en door de vorm van de afvalberging contrasteert Hollandse Brug duidelijk met het ruimtelijk open karakter van het vlakke, omliggende polderlandschap. Het buitendijks tegen de Westdijk gelegen Biezenveld is in de huidige situatie een vrij reliëfrijk natuurgebied met gesloten bosschages, boompartijen en open plekken, dat ruimtelijk deel uitmaakt van het recreatiegebied Naarderbos, evenals de direct ten oosten daarvan gelegen Oude Belt die is beplant met bomen en dichte bosschages.

Voor de autonome ontwikkeling wordt ervan uitgegaan dat Hollandse Brug, na op eindhoogte (NAP + 12 m) te zijn gebracht, evenals bij de voorgenomen activiteit ook landschappelijk zal worden ingepast, waarbij gestreefd zal worden naar een natuurlijke inrichting met mogelijkheden voor extensieve recreatie.

Fragment uit: Grontmij nv; Projectbureau Milieu; MILIEU-EFFECTRAPPORT UITBREIDING AFVALBERGING HOLLANDSE BRUG (1991); Gemeente Naarden (zie vermelding site Gemeente Naarden)

Kaart 3 Ontwerp van de oorspronkelijke golfbaan Naarderbos. De gele kleur geeft de natte ecologische verbindingszone weer. (Kaart: GM)

Nadat er gekozen werd voor het laten uitbaten van een golfbaan met bijbehorend clubhuis annex restaurant, kreeg het terrein zijn huidige indeling van bos, water en open grasland. Als gevolg van onenigheid over onderhoud tussen de exploitant van de golfbaan en de Gemeente Gooise Meren, kwam de golfbaan zeven jaar lang stil te liggen. De natuur kon er zijn gang gaan, wat leidde tot prachtige 'verloedering': ruigtes vol bloeiende, zaaddragende wilde planten. Een lustoord voor vlinders en andere insecten, maar ook voor paddenstoelen, muizen en natuurlijk de vogels. Inmiddels zijn de ruigtes en veel van de woekerende braamstruwelen gemaaid. Naast de 'prachtige' verloedering was er ook sprake van vandalisme en ongebreidelde 'exploitatie' door honden-uitlaatservices. Wij telden meermalen meer dan vijftientig honden, begeleid door slechts twee

personen. De Gemeente is inmiddels actief met het opruimen van zwerfafval. Uitgebrande hutjes bij de diverse afslagpunten zullen nog moeten volgen. Het is de bedoeling dat de golfbaan in ere hersteld wordt. We zijn net op tijd begonnen met ons onderzoek. Een nieuwe fase in het bestaan van het recreatiegebied staat te beginnen. Ons verslag geldt derhalve ook als nulmeting. Als Vogelwerkgroep hebben wij aangeboden, mee te denken over de voorwaarden, waaronder de exploitatie daarvan zal worden aanbesteed. Natuurwaarden dienen zo veel mogelijk te worden bewaakt. Een eerste aanzet daarvoor werd op 10 juni gezonden naar de projectleider en de stadsecoloog van de Gemeente.

(Zie Bijlagen 1 en 2)

Kunstmatige rotskust, kleine mantelmeeuw op nest

Weerbeeld eerste helft 2025 (Tjeerd Ploeg)

Het telseizoen voor broedvogels start op 15 maart en eindigt rond 15 juli. Per vogelsoort verschilt het tijdstip van broeden en sommige soorten broeden zelf 2 tot 3 keer per seizoen. Het weer speelt daarbij een belangrijke rol. Er moet voldoende voedsel beschikbaar zijn. Neerslag en temperatuur kunnen daarop van invloed zijn. Zowel planten als dieren, waaronder vogels, hebben hun levenscyclus afgestemd op het klimaat en op het weer. In de eerste plaats de standvogels, (vogels die hier het hele jaar verblijven denk aan winterkoning, grote bonte specht en wilde eend). En dan hebben we in het voorjaar en de zomer ook een groot contingent trekvogels zoals de zangvogels die vanuit Zuid-Europa of Afrika hierheen trekken om te broeden. Het Naarderbos is qua vogels een rijk gebied en biedt dus het hele jaar door ruimte en voedsel voor veel verschillende vogels.

Bij het inventariseren speelt het weer ook een belangrijke rol, zoals voor de zichtbaarheid of juist wanneer zangvogels te horen zijn. Bij koud en nat weer zijn zangvogels veel minder actief qua zang, omdat het dan voor een vogel een enorme opgave is om warm te blijven en genoeg voedsel te vinden. Met een warme zonnige dag is er meer energie en ruimte om te zingen en is voedsel (zoals insecten) ook makkelijker te vinden. De omstandigheden op al onze teldata waren gunstig.

Korte samenvatting **van het weer in 2025**; informatie van KNMI en klimaatdienst.

Na een heel nat voorjaar in 2024 hadden we dit jaar te maken met een uitzonderlijk zonnig en droog voorjaar.

Januari was een natte maand met weinig afwijkende temperaturen. Qua zonuren was januari aan de sombere kant.

Februari was een maand met vrij zonnige en droge dagen afgewisseld met een korte periode van vorst, gevolgd door regenachtig weer. Met lichte vorst was het een milde maand qua temperatuur.

Maart: Was vrij zacht met een gemiddelde temperatuur van 7,1 °C tegen een langjarig gemiddelde van 6,5 °C. Het verschil in temperaturen was echter zeer groot; zo werd het tijdelijk extreem zacht door een zuidelijke stroming. Maart was vrij zonnig en record droog. De gemiddeld neerslag over maart 2025 was slechts 6 millimeter, tegen normaal 53 mm. Daarmee was maart 2025 de droogste maand sinds 1906.

April: Na een recordzonnige maart was ook april zeer zonnig, met landelijk gemiddeld 261 uur zon tegen een langjarig gemiddelde van 196 zonuren. April was ook een zeer warme maand, met in De Bilt een gemiddelde temperatuur van 11,5 °C tegen een langjarig gemiddelde van 9,8 °C. Daarmee was het de op vijf na warmste aprilmaand sinds 1901. De warme zuidelijke stroming heeft sommige soorten eerder naar ons toe gebracht dan gebruikelijk, zoals zwartkop, nachtegaal en koekoek.

Mei: Dit is de maand waarin veel vogels aan het broeden zijn of de eerste jongen uitkomen. Er moeten dus veel insecten beschikbaar zijn om jongen groot te brengen. Insecten hebben baat bij hoge temperaturen en niet te veel neerslag. Mei 2025 was een stuk droger dan gewoon met gemiddeld 32 mm neerslag tegen 55 mm over het meerjarig landelijk gemiddelde. Er was meer verdamping dan neerslag. Naast droog was het ook een vrij zachte maand met vooral in de eerste drie weken enkele zeer warme dagen. De gemiddelde temperatuur lag 0,7 °C hoger dan het langjarige gemiddelde.

Juni: Juni was opnieuw een warme en droge maand, met een gemiddelde temperatuur van 18,3 °C tegen een langdurig gemiddelde van 16,2 °C. Met gemiddeld over het land 274 uren zon tegen 214 uur normaal was deze maand zeer zonnig. Qua neerslag was juni weer een droge maand: gemiddeld over het land 51 mm neerslag tegenover het langjarig gemiddelde van 66 mm.

Juli is de maand waarin veel jonge vogels uitvliegen en zelfstandig voedsel moeten zoeken. Begin van de maand, dus het einde van het broedseizoen, begon zeer warm, maar werd al gauw koeler met wat meer neerslag dan de vorige maanden.

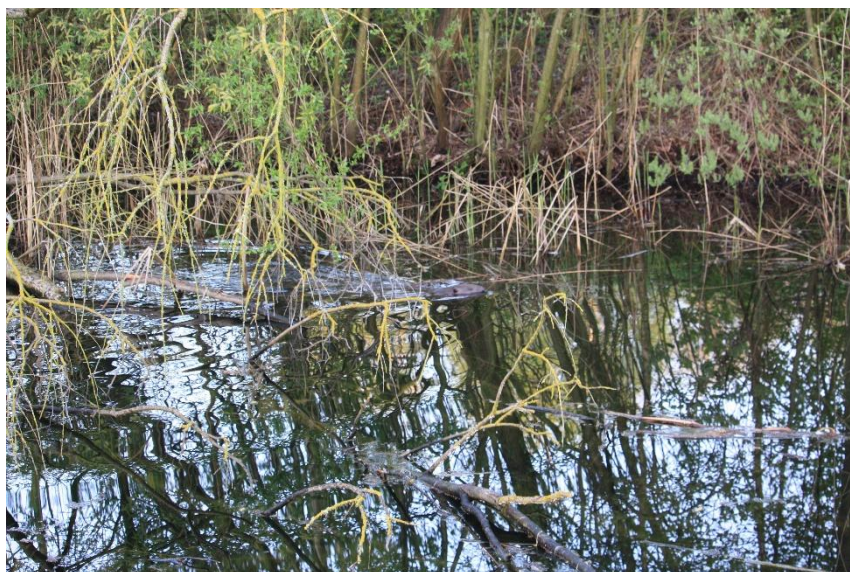
Zoals bekend is de afgenomen hoeveelheid insecten en kleine bodemdieren al jarenlang een beperkende factor voor het broedsucces van onze vogels. Zaadeters voeden bijna zonder uitzondering hun jongen eerst met dierlijke eiwitten, voordat ze overstappen op plantaardig voedsel.

Kleine karekiet, goed verstoppt in het riet

Vogelleven, een korte toelichting

Nadat het Naarderbos werd ingericht als parkbos, hebben de bomen en struiken in ongeveer 45 jaar tijd een grote mate van volwassenheid bereikt. Bomen langs de snelweg staan er zelfs al langer. Dat zien we terug in de vogelbevolking. Pionierssoorten al blauwborst, kleine plevier en kluut hebben plaats gemaakt voor soorten van opgaand bos. Groene en grote bonte specht, bijvoorbeeld. Hun oude broedholtes geven andere holenbroeders een kans: kool- en pimpelmees, boomkruiper, kauw, spreeuw en halsbandparkiet. De enige nestkast is een kast voor de torenvalk. Deze '*vogel van het jaar 2025*' heeft dit jaar niet in het Naarderbos gebroed, mogelijk als gevolg van een muizentekort. Er zou voorheen ook een bosuilenkast gehangen hebben. Deze hebben we niet teruggevonden. Uilen (kerkuil, ransuil?) broeden waarschijnlijk bij de boerderijen in de omgeving. De waterpartijen bieden sinds de aanleg onverminderd ruimte aan wilde eend, meerkoet, waterhoen en kleine karekiet. Nieuwkomers als krakeend en Cetti's zanger zijn inmiddels ook vaste bewoners. Een kleine steil-wand langs het centrale fietspad bood lange tijd broedgelegenheid aan oeverzwaluwen. De laatste tijd is de ijsvogel er gaan broeden. De zwaluwen zijn er verdwenen. Over de aanleg van een kunstwand voor oeverzwaluwen door de Gemeente wordt nagedacht. Het struweel biedt een geschikt biotoop aan zangvogels als merel, zwartkop en tjiftjaf. Op de hogere, meer open delen, voelt de grasmus zich thuis; vroeger broedde die, net als de kneu, in de jonge aanplant van de lagere delen. Kijken we naar de 'rode Lijst' van Nederlandse broedvogels, dan zien we hier de volgende soorten: koekoek, nachtegaal (in andere jaren ook de torenvalk; alle drie categorie 'kwetsbaar'), grauwe vliegenvanger ('gevoelig'). Boerenzwaluwen broeden, evenals huismussen, in de jachthaven en Woonwijk Naardereiland. Zij foerageren in 'ons' gebied. Van al deze soorten is vooral de nachtegaal in opmerkelijk aantal aanwezig. Naast deze inheemse vogelsoorten zien we ook een tweetal 'exoten': de nijlgans en de halsbandparkiet. De basaltdammen, bedoeld als buffer voor de kustzone en het zwemgedeelte, blijken geschikt biotoop voor nestelende kleine mantelmeeuwen, terwijl op de platte daken een scholeksterpaar gebroed heeft.

Zwemmende bever

Natuurwaarden (algemeen)

Naast een rijk vogelleven, ook buiten het broedseizoen, biedt het Naarderbos ook leefruimte aan andere levensvormen. Vleermuizen benutten holtes in de bomen. Het bos bestaat grotendeels uit loofboomsoorten met een ruime variatie aan soorten. Dat laatste geldt ook voor de struiklaag. Beide zijn, in combinatie met de bloemrijke ruigtes, naast voor (broed) vogels, van belang voor insecten. Op waarneming.nl tref je meer dan 30 soorten kevers, minstens evenveel nachtvlinders/micro's, ruim 20 soorten dagvlinders.

Andere zoogdieren zijn vooral konijnen en (spits)muizen afhankelijk van de dekking van planten, struiken en bomen. Ook de vos bewoont het gebied. Waterpartijen en sloten zijn van belang voor vissen, kikkers/salamanders en sinds kort zelfs de bever. Over amfibieën en reptielen is weinig bekend. De aanwezigheid van de rugstreeppad wordt verondersteld door ecologisch bureau Stantec. Ook paddenstoelen/zwammen worden op waarneming.nl gemeld, maar daarbij wordt slechts gekeken naar wat te zien valt langs de wandel- en fietsroutes. Zonder dus dieper het gebied te verkennen, telt men ook hiervan ruimschoots meer dan twintig soorten. In de aanbevelingen verderop wordt met al deze levensvormen rekening gehouden. Het belang van een beheer dat zuinig is op de ecologische waarde van het gebied, zowel door de exploitant van de toekomstige golfbaan als de delen die de gemeente in onderhoud heeft, werd door ons toegelicht in een bezoek aan een representatief deel van het Naarderbos op 19 juni 2025. Aanwezig namens Gemeente Gooise Meren waren stadsecoloog Kelly Driessen en projectleider Niels Wiarda. Bepleit werd een terughoudend, gefaseerd maaibeleid, rustgebieden (op kaart 3 en 4 met name de grotere groene zones) en het aanbrengen van een kunst-broedwand voor oeverzwaluwen. De verdere aanbevelingen werden ter plaatse toegelicht. Tijdens voorbesprekingen met zowel de medewerkers aan de broedvogelinventarisatie als met een vlinderteller, en opnieuw bij genoemde veldverkenning met vertegenwoordigers van de Gemeente, werd een gemarkeerde plattegrond gebruikt (zie kaart 4 met toelichting; detail van een totaalkaart van het Recreatiegebied Naarderbos).

Op zaterdagen wordt er vanaf de hoogste delen gejaagd op overvliegende ganzen. Of dit jaarrond gebeurt, is ons niet bekend. In de broedtijd is dat niet aan te bevelen in verband met verstoring. De vraag rijst of in verband met schade aan de deklaag er ook op konijnen gejaagd zou moeten worden (opmerking van de jagers).

Kaart 4 Dit detail van deze groot formaat kaart (GM) van het Naarderbos toont:

Groen: bos en bosschages Geel: ecologische natte corridor Blauw: waterpartijen en moeraszones
 Rood: bebouwing Grijs: parkeerplaatsen Donkerrood: wegen en fietspaden
 Nummering: geplande golflinks Plakkers: W – water/moerasvogels B – Bos- en struweelvogels
 V – vlinders, libellen e.d. N – nachtvinders en micro's (Kaart: GM)

Broedvogels (zie Tabel 2)

Totaal 396 territoria, 59 soorten.

Naast deze als broedvogel geïnterpreteerde soorten zagen we meermalen als vaste gasten de aalscholver, bergeend, oeverloper, kokmeeuw, boerenwaluw, gierzwaluw, huismus, alle als niet ter plaatse broedende vogels (7 soorten). Verder nog 25 soorten eenmalig of overvliegend, waaronder torenvalk, boomklever, zwarte roodstaart en rietgors als mogelijk voormalige of potentieel toekomstige broedvogels. De interesse van de raaf was ook opmerkelijk (3x een solitair exemplaar, 1x een paar).

De boomvalk, die voorheen net aan de andere kant van de A6 broedde, zagen we eenmaal. In de aan ons telgebied grenzende Bergerpolder hoorden we bij een waai de snor zingen.

Niet alleen voor de eigen broedvogels en soorten van aangrenzende terreinen, maar ook voor passanten, overwinterraars en vogels tijdens de herfst- en lentetrek is het Naarderbos, al dan niet wat langer, een waardevolle foerageer- en rustplaats.

Twee soorten maken gebruik van de bebouwing, de witte kwikstaart en de scholekster. Broedende spreeuwen stelden we alleen vast in natuurlijke boomholtes. Net als voor de huismus bieden de gebouwen blijkbaar voor hen geen nestruimte. Misschien een aanbeveling om bij het te bouwen nieuwe clubhuis en omringende gebouwen daarvoor gelegenheid te scheppen? Denk daarbij ook aan de gierzwaluw en huiszwaluw.

Tabel 2 ***Aantal vastgestelde territoria***, Naarderbos 2025 (BMP)

Dodaars	1	Merel	49
Fuut	7	Zanglijster	12
Knobbelzwaan	2	Cetti's zanger	8
Grauwe gans	7	Rietzanger	3
Nijlgans	2		
Krakeend	3	Bosrietzanger	2
Wilde eend	9	Kleine karekiet	40
Krooneend	2	Spotvogel	1
Kuifeend	1	Braamsluiper	2
Buizerd	1	Tuinfluit	38
Waterhoen	4	Grasmus	17
Meerkoet	15	Zwartkop	70
Scholekster	1	Tjiftjaf	52
Kleine Mantelmeeuw	7	Fitis	15
Visdief	1	Grauwe vliegenvanger	3
Holenduif	3	Staartmees	3
Houtduif	19	Pimpelmees	14
Halsbandparkiet	5	Koolmees	25
Koekoek	2	Boomkruiper	14
IJsvogel	2	Gaai	5
Groene specht	2	Ekster	10
Grote bonte specht	6	Kauw	4
Boompieper	1	Zwarte kraai	6
Witte kwikstaart	4	Spreeuw	2
Winterkoning	33	Vink	31
Heggenmus	15	Groenling	11
Roodborst	44	Putter	7
Nachtegaal	29	Kneu	5
Blauwborst	1	Goudvink	2
Roodborsttapuit	2	Appelvink	1

Broedende scholekster (rood omcirkeld)

Zoogdieren: We noteerden konijn, vos, bosmuis, bosspitsmuis (spec.), bever en mol. Vooral het aantal konijnen kon flink oplopen, soms tot ongeveer dertig exemplaren. Anderen meldden ook de aardmuis. Tijdens de avondtelling zagen we verschillende dwergvleermuizen.

Soortbespreking (kaarten: Sovon Vogelonderzoek Nederland)

In dit hoofdstuk bespreken we de broedvogelsoorten die in 2025 zijn vastgesteld. We konden geen vergelijking maken met de resultaten van eerdere broedvogelinventarisaties. Wel is voor aanvullende waarnemingen gekeken naar <https://gooi.waarneming.nl/gebied/view/14328>.

Dodaars: Aantal territoria: 1

Een tamelijk verborgen aanwezige soort. Naast een waarneming van een paar, enkele malen een solitaire dodaars en heel soms de karakteristieke roep. Met 1 territorium als resultaat.

Fuut: Aantal territoria: 7

Een soort die aanwezig is in alle seizoenen. We zagen balts, een nest en meerdere paren met kleine jongen, zowel op de plas als aan de randen van het Gooimeer. Niet alle paren waren succesvol.

Knobbelzwaan: Aantal territoria: 2

In het 'binnengebied' was een paar dat dit jaar geen nest bouwde. In de oeverzone van het Gooimeer bracht een tweede paar 2 jongen groot.

Grauwe gans: Aantal territoria: 7

Hoewel er veel grauwe ganzen te zien waren, kwamen we uiteindelijk tot maar zeven gepaarde stellen. Alleen op 29 maart zagen we op een binnenplas een paar met jongen. Heeft de vos een beperkende rol gespeeld?

Nijlgans: Aantal territoria: 2

Deze soort broedt in boomholten en andere, voor de vos onbereikbare plaatsen. Twee paren brachten jongen groot.

Krakeend: Aantal territoria: 3

Krakeenden vormden buiten het broedseizoen grote groepen in de strook langs de kust en in de centrale plas. Paren die op broeden leken te wijzen (3) waren zo te zien niet succesvol, want jongen werden niet gezien.

Wilde eend: Aantal territoria: 9

Net als de krakeend vormt de wilde eend grote groepen voor de kust en in de 'spartelplas'. Er werd ook gebroed door territoriale paren. Van slechts enkele zagen we ook jongen.

Krooneend: Aantal territoria: 2

Meermalen waren er paartjes van deze fraaie eendensoort aanwezig. Meest in de 'kom' ten noorden van Waterfront en in de centrale 'spartelplas' en pal voor het zwemstrand. Dat resulteerde in 2 territoria.

Kuifeend: Aantal territoria: 1

Van de talloze aanwezige kuifeenden in maart, april en eind juni vertoonde maar 1 stel gedrag dat op broeden duidde. Jongen werden niet gezien. Weet de vos de eendennesten zo goed te vinden, dat we van alle eenden (en ganzen) nauwelijks jongen zagen?

Buizerd: Aantal territoria: 1

Naast het aandragen van voer en de waakzame aanwezigheid van een buizerd (-man?; bijna alle bezoeken te zien) werd ook een pas uitgevlogen jong gezien. Een geslaagd broedgeval. De stip geeft de plaats aan waar het jong werd aangetroffen; het nest zit elders in het gebied.

Waterhoen: Aantal territoria: 4

Het waterhoen liet zich in de broedtijd vaker horen (meestal alarmerend) dan zien. Ook jongen zagen we nauwelijks. Landelijk zit deze soort voorzichtig in de lift na, ondanks geringe winterverliezen, jarenlange afname.

Meerkoet: Aantal territoria: 15

Luid en duidelijk aanwezig en meermalen ook met jongen te zien. Van twee paren zagen we ook een tweede lichting pas 'uitgevlogen' jongen.

Scholekster: Aantal territoria: 1

Deze soort leidde tot discussies. Een potentieel broedpaar was frequent aanwezig. Maar de daken zouden niet geschikt zijn voor een scholeksternest, want hoewel deze kustsoort steeds vaker in het binnenland op platte daken met grind broedt, ontbrak juist dat grind. Drone-foto's toonden echter wel degelijk een broedende scholekster. Er werd 1 uitgevlogen jong gezien. (Zie foto's elders in dit verslag.)

Kleine mantelmeeuw:**Aantal territoria: 7**

Van oorsprong een kustsoort die op rotsen of in duinen broedt. Tegenwoordig (ook in de directe omgeving van het Naarderbos) vaak op platte daken. Hier kiest deze meeuw voor de basaltdammen die de kust voor het strandje beschermen tegen afslag door golven. Wij komen uit op 7 territoria, onder andere door drone-beelden. Wij kregen een melding van zelfs het dubbele aantal, maar dat kunnen wij niet bevestigen. Wij zagen in ieder geval 5 succesvolle paren met uitgevlogen jongen.

Visdief: Aantal territoria: 1

Visdieven broeden heel af en toe tussen andere soorten als solitair paar. Dat lijkt hier geprobeerd, maar broedresultaat bleef uit. Paring en langdurige aanwezigheid waren genoeg voor een territorium volgens BMP-criteria. Broedsucces is daarbij geen voorwaarde. Een bezet territorium geeft niet altijd de gehoopte uitkomst met jongen.

Holenduif: Aantal territoria: 3

Holenduiven broeden bijna jaarrond, met een piek in april/mei. In het Naarderbos werd vrij laat begonnen. Zang werd pas gehoord in de loop van mei en juni. Voor deze soort zullen spontane boomholtes en oude spechternesten voor geschikte nestgelegenheid zorgen. Nestkasten of holtes in gebouwen zijn er voor deze vogelsoort niet.

Houtduif: Aantal territoria: 19

De houtduif vindt in dit bos van bijna vijftig jaar voldoende nestgelegenheid. Het aantal van 19 territoria laat dat zien. Daarbij gaat het om vogels die vaak meerdere broedsels per jaar grootbrengen. In sommige winters overnachten honderden houtduiven (deels uit Noord- en Oost-Europa) in de boomsingels van de voormalige vuilmisbelt langs de A6.

Halsbandparkiet:**Aantal territoria: 5**

Deze exoot, die sinds de tweede helft van de vorige eeuw in Nederland broedt, benut boomholten. Rondvliegende groepen kunnen behoorlijk groot worden, ook in het Naarderbos. Meerdere paren bleken plaats-trouw en leverden 5 geldige territoria op. Er werden ook pas uitgevlogen jongen gezien.

Koekoek: Aantal territoria: 2

De bekende broedparasiet was met 1 vrouwtje, 1 veelvuldig aanwezig mannetje en een af en toe aanwezig tweede mannetje te zien en vooral te horen.

Welke vogelsoort als 'gastouder' fungeerde, werd ons niet duidelijk, want oudervogels met een ondergeschoven jong hebben we niet gezien. De kleine karekiet is de meest waarschijnlijke. Die is ruim vertegenwoordigd en staat bekend als een favoriete waardvogel.

Ijsvogel: Aantal territoria: 2

In de steilwand van de vroegere oeverwaluwkolonie broedt al jaren een ijsvogelpaar. Daarnaast is er in de oever van de plas aan de noordkant een goed verborgen nest van een tweede paar. Beide paren hebben twee nestjes jongen grootgebracht (mededeling Jelle Harder, ijsvogelwerkgroep).

Groene specht: Aantal territoria: 2

Twee territoria van deze soort lijkt (te) veel, maar is zeker niet ondenkbaar. Op grond van verspreide, soms gelijktijdige waarnemingen komt het BMP daarop uit. We zagen uitgevlogen jongen met een oudervogel tijdens de laatste telling, achter en naast een van de appartementengebouwen.

**Grote bonte specht:
Aantal territoria: 6**

In maart volop roffelend en elkaar achtervolgend, in juni met jongen rondvliegend; de grote bonte specht was nadrukkelijk aanwezig. Al leken ze tijdens de periode van het broeden afwezig, op een enkel moment van toch nog even roffelen of een korte ruzie met de buurman na. Oude nesten van deze specht worden dankbaar benut door mezen en boomkruipers. Opvallend was het ontbreken van de boomklever, die zulke holtes ook wel weet te waarderen.

Boompieper: Aantal territoria: 1

Geteld: 1 territorium op grond van een eenmalig aanwezig zingend exemplaar. Voor verdere aanwezigheid hebben we geen aanwijzingen. Het terrein is voor deze soort zeker geschikt.

Witte kwikstaart:

Aantal territoria: 4

De witte kwikstaart broedt bij voorkeur in klimop of andere begroeiing tegen muren, soms ook in nissen en holtes in muren. De combinatie van grasvelden, zandstrandjes en water, aangevuld met broedgelegenheid bij de aanwezige gebouwen, levert het fraaie aantal van 4 territoria op.

Winterkoning:

Aantal territoria: 33

Vogel van klein formaat met een verbazend luide zang. We hoorden winterkoningen overal waar struikgewas met wat opgaande bomen is. Voor deze soort is de aanwezigheid van braamstruweel een zegen. Ondanks het klepelen van een deel daarvan, was de winterkoning één van de zeer talrijke broedvogelsoorten.

Heggenmus: Aantal territoria: 15

Minder talrijk dan de winterkoning en meer gebonden aan iets hoger struikgewas. De braamstruwelen bieden de heggenmus een ideaal foerageergebied. Naast de kleine karekiet zou ook deze soort kunnen dienen als waardvogel voor de koekoek.

Roodborst: Aantal territoria: 44

Meer nog dan de winterkoning en de heggenmus lijkt het Naarderbos de ideale samenstelling van struiken en bomen te bieden voor de roodborst. Voor die soort is de aanwezigheid van gazons om te foerageren een pré. De kaart toont het grote aantal vastgestelde territoria van deze soort.

Nachtegaal: Aantal territoria: 29

Om zuinig op te zijn! Een aantal van bijna dertig aanwezige nachtegaal-paren in het binnenland is beslist uitzonderlijk. Ook aan de andere kant van de A6, in het Voorland bij Muiderberg, broeden nachtegaalen, maar niet in vergelijkbare aantallen. In 2019 werden er in het Voorland van de Stichtse Brug 10 paren, in 2015 zelfs 14 geteld; toen al iets wat verbazing opriep. Het is te hopen dat deze toch wel schuwe soort zich weet te handhaven als er gegolfd wordt en de braam- en brandnetelstroken worden verminderd. Natuurgericht beheer van golfbaan en omgeving is voor deze soort van essentieel belang!

Blauwborst: Aantal territoria: 1

Geteld: 1 territorium op grond van een eenmalig aanwezig zingend exemplaar. Van een blijvende aanwezigheid hebben we geen aanwijzingen. Het terrein is voor deze soort zeker (nog) geschikt.

Roodborsttapuit:

Aantal territoria: 2

Op 12 mei werden twee zingende roodborsttapuiten gehoord en gezien, beide langs de Zeedijk. Verdere waarnemingen van deze soort ontbreken. Broeden is dus onzeker. Het terrein zou voor deze soort genoeg aantrekkingskracht moeten hebben. Of dat minder geworden is door het maaien van ruigten zal mogelijk in de toekomst blijken.

Merel: Aantal territoria: 49

De merel weet de combinatie van bomen, struiken en open (gras)land te waarderen. Voor deze soort is het van groot belang dat zwerfkatten worden geweerd. Maar dat geldt niet alleen voor de nesten en jongen van deze soort.

Zanglijster: Aantal territoria: 12

Net als de merel voelt de zanglijster zich thuis in parkbos met een afwisseling van bomen, opgaande struiken en grasvelden. Als de golfbaan zonder bestrijdingsmiddelen zal worden beheerd, zal dat de zanglijster en veel andere soorten ten goede komen.

Cetti's zanger: Aantal territoria: 8

Vogel van vochtig riet- en struikrijk milieu. Na kortijdige aanwezigheid in de jaren zeventig in Nederland is de Cetti's zanger weer bezig aan een opmars vanuit zuidelijke streken sinds ongeveer twintig jaar. De eerste meldingen van deze soort in het Naarderbos stammen uit ongeveer 2020. Dat deze vogel nu al met 8 territoria aanwezig is, illustreert de stormachtige landelijke toename.

Rietzanger: Aantal territoria: 3

De waterpartijen worden omzoomd met rietkragen, maar natte, lage moerasvegetaties van enige omvang treffen we niet aan. Dit verklaart waarom het aantal rietzangers veel lager is dan dat van de kleine karekiet.

Bosrietzanger: Aantal territoria: 2

Van deze soort hadden we op grond van de terreingesteldheid met genoeg riet in combinatie met brandnetels en laag struikgewas wel meer territoria verwacht. Mogelijk had ook de bosrietzanger last van het openwerken van grote oppervlakten ruigte door het maaien. Toekomstig beheer zal bepalen hoeveel kans de bosrietzanger nog geboden wordt om hier te broeden.

Kleine karekiet:

Aantal territoria: 40

Met smalle strookjes riet neemt deze soort al genoeg. De territoria kunnen op slechts enkele meters van elkaar zitten en elkaar zelfs overlappen. Het was eerder verrassend dat er in sommige rietzones nauwelijks zingende vogels van deze soort werden aangetroffen, dan het dicht opeen zitten op andere plekken. De kleine karekiet is de meest waarschijnlijke waardvogel voor de koekoek.

Spotvogel: Aantal territoria: 1

De terreingesteldheid van het Naarderbos lijkt zeer geschikt voor meer dan 1 territorium van deze soort. Mogelijk heeft de spotvogel te maken met een dip, veroorzaakt door omstandigheden in het overwinteringsgebied of tijdens de trek. Regionaal wordt hij dit jaar duidelijk minder gemeld dan in voorgaande jaren.

Braamsluiper: Aantal territoria: 2

De braamsluiper, zijn naam zegt het al, is een vogel van braamstruweel met veel dekking. Net als de nachtegaal prefereert hij deze, gecombineerd met veel brandnetels en hogere struiken. Anders dan de nachtegaal, moet voor hem het bos niet te hoog en dicht worden. Hopelijk weet hij zich te handhaven na aanleg en ingebruikname van de golfbaan.

Tuinfluit: Aantal territoria: 38

De tuinfluit hoort bij de meest talrijke soorten in het Naarderbos. Als zanger van het wat dichtere struikgewas komt hij hier goed aan zijn trekken. Voor de tuinfluit is (net als voor alle zangvogels die hier broeden) het voedselaanbod in de vorm van insecten van wezenlijk belang. Gaat er met gif gewerkt worden, dan verdwijnen niet alleen de rupsen, emelten en dergelijke, maar ook dit soort zangvogels.

Grasmus: Aantal territoria: 17

De grasmus bewoont ruigtes met de nodige braamstruiken en veel brandnetels, net als de nachtegaal. Maar voor deze soort moet het landschap toch meer open zijn. Een paar struiken met hier en daar een kleine boom als zangplek volstaan. Het aantal van 17 zingende grasmussen zal bij het herinrichten van het terrein waarschijnlijk niet haalbaar blijven.

Zwartkop: Aantal territoria: 70

Landelijk neemt de zwartkop al decennia toe. Het ouder worden van bossen, verbossing van ruigtes en moerassen, het lijkt hem allemaal te bevalen. Dat de zwartkop in dit parkbos, met volop struikgewas en voedselrijkdom in de aanwezige ruigte, tot zo'n hoge dichtheid van 2 paar per hectare komt (en dat ondanks veel open ruimte), zegt wel iets over de geschiktheid van het Naarderbos als biotoop voor de zwartkop.

Tjiftjaf: Aantal territoria: 52

Waar bomen en struiken genoeg gelegenheid bieden, kunnen tjiftjaffen in grote dichtheden voorkomen. We zien dat door het hele Gooi. In het Naarderbos is de tjiftjaf een zeer talrijke soort.

Fitis: Aantal territoria: 15

Terwijl de tjiftjaf hogere bomen waardeert, heeft de fitis de neiging zich terug te trekken wanneer de hoogte van een bos toeneemt. Het is daarom niet te verwachten dat het aantal fitissen zal gaan toenemen in het Naarderbos.

Grauwe vliegenvanger:**Aantal territoria: 3**

Deze soort valt niet op door de (bescheiden) zang en moet worden geteld op grond van zijn roep of zichtwaarnemingen. Voor het definitief vaststellen van een geslaagd broedgeval stopte onze telling eigenlijk te vroeg. In de tweede helft van juli zijn de familiegroepjes te zien; die hebben wij gemist. Ook meldingen op waarneming.nl ontbreken uit die periode. Het blijft daarom bij de drie vastgestelde territoria, ieder gebaseerd op eenmalige waarnemingen.

Staartmees: Aantal territoria: 3

De staartmees is een soort die overal in ons land lijkt af te nemen. Dat er in het Naarderbos drie territoria werden aangetroffen, is beslist een verheugende constatering.

Pimpelmees: Aantal territoria: 14

Nestkasten ontbreken in dit gebied. Dat betekent dat de pimpelmees is aangewezen op natuurlijke holtes. Blijkbaar zijn die voldoende beschikbaar, ook gezien de aanwezigheid van andere holenbroeders. Veroudering van het bomenbestand en de aanwezigheid van spechten speelt hen in de kaart.

Koolmees: Aantal territoria: 25

Wat geldt voor de pimpelmees, geldt ook voor deze soort. Omdat nestkasten ontbreken is ook de koolmees aangewezen op natuurlijke holtes. Die weet hij te benutten. Hij is de talrijkste soort van alle holenbroeders.

Boomkruiper: Aantal territoria: 14

Tegenover het ontbreken van de boomklever (1x gehoord, te weinig voor een geldig territorium) valt de ruime aanwezigheid van deze op natuurlijke holtes aangewezen soort op. Opstaand dood hout is voor de boomkruiper van groot belang. Laten staan, die dode stammen in de stroken bos!

Gaai: Aantal territoria: 5

Gaaien voelen zich duidelijk thuis in het Naarderbos. Met vijf territoria lijkt deze soort wel aan zijn plafond te zitten, want er speelt, naast onderling, ook concurrentie met ekster en zwarte kraai.

Ekster: Aantal territoria: 10

De ekster profiteert niet alleen van het meer volgroeide bomenbestand, maar ook van de menselijke aanwezigheid. Die levert hem voedsel (hondenuitwerpselen, rondslingerende etensresten) en indirect bescherming tegen de havik. Die laatste broedt hier door veel menselijke activiteit niet, maar laat zich soms wel jagend zien. Voormalige eksternesten kunnen nestelgelegenheid bieden aan bijvoorbeeld de boomvalk en de ransuil, soorten die we nu niet aantreffen.

Kauw: Aantal territoria: 4

We hebben geen broedgevallen in de gebouwen kunnen vaststellen. In het nabijgelegen Naardereiland broedt deze soort wel bij de huizen. In het Recreatiegebied Naarderbos gebruiken de kauwen natuurlijke holtes.

Zwarte kraai: Aantal territoria: 6

De aantallen aanwezige zwarte kraaien kunnen behoorlijk oplopen. Jonge, nog niet geslachtsrijpe exemplaren zwerven in groepen rond, foerageren in de nabijgelegen polder en verschijnen in flinke aantallen in het Naarderbos. Territoriaal gedrag van paren en individuen geven aan dat er (minstens) 6 territoria aanwezig waren. Deze soort levert bovendien potentiële broedgelegenheid (oude en nu ongebruikte nesten) aan soorten als ransuil en boomvalk, die we dit jaar helaas niet aantreffen.

Spreeuw: Aantal territoria: 2

Naast twee broedparen die we met voer naar holtes in bomen zagen vliegen, zochten tientallen spreeuwen voedsel op de gazons bij het zwemstrand. Zij broeden in de woonwijken in de omgeving en bij de jachthaven.

Vink: Aantal territoria: 31

Als bij geen andere 'bossoort' laat bij de vink de kaart zien waar volgroeide bomen te vinden zijn. Opgaand bos met voldoende openheid is voor deze soort zeer geschikt. Het ontbreken van op vogels jagende predatoren als medebewoners (sperwer, boomvalk en havik, eekhoorn en misschien ook de boommarter), geeft de vinken de kans om redelijk veilig hun jongen groot te brengen.

Groenling: Aantal territoria: 11

Halfopen terrein, hier en daar een geïsoleerde boom als zangpost en dicht struikgewas voor het nest: maar liefst elf paartjes van de groenling hebben daar hun voordeel mee gedaan.

Putter: Aantal territoria: 7

In herfst en winter, maar ook al in de eerste zomermaanden, komen putters op de voedselrijkdom van het Naarderbos af. Zaad in de ruigtes (zoals distels!), uit elzenproppen en dergelijke vormen tafeltje dekje voor deze vinkensoort. Dat er in een ogenschijnlijk zeer geschikt biotoop niet meer dan zeven territoria te vinden waren, valt eigenlijk tegen. Heeft het maaien van de toekomstige greens een versturende rol gespeeld? En zal er in de toekomst voldoende 'rough' overblijven voor de putter?

Kneu: Aantal territoria: 5

In de jaren zeventig broedden de kneuen in flink aantal in de jonge aanplant. Na het broedseizoen vonden ze daar hun slaapplek voor de nacht in groten getale (tot wel vijfhonderd exemplaren!). Het landschap van de voormalige vuilnisbelt is een bescheiden voortzetting van de oude situatie: clusters van braam, vlier en andere struiken zorgen voor voldoende dekking voor hun nest en de zaden van de wilde planten in de ruige stroken leveren volop voedsel. Voor de jongen is er genoeg aanbod van insecten. De kneu hoort bij het Naarderbos.

Goudvink: Aantal territoria: 2

Een tamelijk verborgen aanwezige soort. Naast een waarneming van een paar, enkele malen een zingend exemplaar of hoorbaar de karakteristieke roep. Met tweemaal een territorium als resultaat.

Appelvink: Aantal territoria: 1

Ook de appelvink is een tamelijk verborgen aanwezige soort. Naast een waarneming van een paar, enkele malen een solitaire vogel en heel soms de karakteristieke roep, werden er uitgevlogen jongen (waarschijnlijk twee) gehoord en gezien. Met 1 territorium als resultaat. Dichte struikgordels en vrijstaande hoge bomen maken dat de appelvink zich hier thuis voelt.

Opmerking: Het BMP bepaalt het aantal territoria, niet het aantal nesten. Uit de cijfers van het aantal territoria, is succes niet af te lezen. Er werd door ons niet naar nesten gezocht.

Top 5 van meeste algemene broedvogels:

Zwartkop	70	
Tjiftjaf	52	
Merel	49	} <i>VIER BOSSOORTEN, 1 MOERASSOORT</i>
Roodborst	44	
Kleine karekiet	40	

Aanbevelingen (Zie ook [Bijlagen 1 en 2](#))

Het Naarderbos heeft een rijke natuurlijke status. Het zal een hele kunst worden om die in stand te houden bij de herinrichting als golfbaan, in combinatie met de huidige woon- en recreatiefuncties. De natte ecologische verbindingszone dient daarbij zoveel mogelijk te worden ontzien. Belangrijk is het terugdringen van wildgroei van honden-uitlaatservices. Een maximum van drie honden per bezoeker zou wenselijk zijn, gecombineerd met een aanlijnverplichting. De Gemeente zal zich moeten bezinnen op het inrichten van enkele delen waar de rust van dieren gewaarborgd wordt, door het aanwijzen en afperken van rustgebieden (als mini-reservaat). Met de exploitant van de golfbaan zullen goede afspraken gemaakt moeten worden over maaibeleid (ruigtes, niet snoeien in het broedseizoen, het laten voortbestaan van kruidenrijke vegetatieranden omwille van insecten en kleine zoogdieren, etc.; (zie daarvoor Bijlage 1 en 2). Van echt naaldbos is in het Naarderbos geen sprake, maar de aanwezige naaldbomen dragen bij aan de variatie in geboomte, nuttig voor spechten en insecten.

Maaibeleid (ook buiten de golfbaan): Concreet stellen wij voor om op meerdere plaatsen stroken niet ingezaaid, dus wild 'onkruid' te laten groeien. De beste maai-intensiteit van de grazige en kruidenrijke zones (de 'roughs') is afhankelijk van de voedselrijkdom van de bodem. Op de schrale delen kan worden volstaan met eenmaal per jaar maaien. Op de voedselrijke delen kan meerdere malen worden gemaaid ten einde het open en bloemrijke karakter van de vegetatie te stimuleren. Afvoeren van het maaisel zorgt op termijn voor verschraling en is daarmee gunstig voor de ontwikkeling van kruiden. In het algemeen is aan te bevelen om gefaseerd te maaien zodat er telkens meerdere groeistadia (vegetatief, bloei, zaad) bestaan. Zo krijgen niet alleen vlinders en bijen/hommels de kans om nectar te vinden, maar kunnen rupsen en larven van tal van insecten zich in alle rust ontwikkelen om vervolgens te overwinteren in de ruigtes. Bovendien zullen vogels en kleine zoogdieren de zaden

als voedsel en de dekking kunnen benutten in het winterhalfjaar. Voor veel vogels en insecten zijn de aanwezige struiken (inclusief braamstruweel) van grote waarde. Snoei zal moeten worden vermeden tussen half maart en half augustus. Het werken met bestrijdingsmiddelen moet volgens ons (ook in de pachtovereenkomst!) nadrukkelijk worden vermeden. Mogelijk is het verder raadzaam om het nachtelijk vissen op karpers te verbieden. Zij vormen een bron van nachtelijke verstoring en laten nogal eens rommel achter. Voor ruiters is het aangeven van een route, waarbuiten zij niet mogen komen, aan te bevelen. Ook zullen er restricties moeten komen voor mountainbikers. Dit alles vraagt om stringente handhaving.

Voor de plannen om een tweede clubhuis te realiseren, zal moeten worden gezocht naar de plek die het minst verstorend werkt op de natuur. Dat houdt in dat deze in de directe omgeving van het grote parkeerterrein bij gebouw Waterfront zal moeten aansluiten. Een eventueel strandpaviljoen kan samengaan met het huidige gebruik van de kustzone voor zwem- en speelactiviteiten. Zo kunnen recreatie en natuur naast elkaar bestaan, zonder elkaar te veel te beperken.

Het aanzien van het gebied vraagt verder om een beleid dat erop gericht is, zwerfaval te voorkomen. Afvalbakken zullen bijtijds dienen te worden geleegd, zowel in de publieke ruimte als op de golfbaan.

In Bijlage 1 en 2 wordt specifiek ingegaan op wensen die, wat ons betreft, in het contract met de exploitant van de opnieuw in te richten golfbaan zouden moeten worden opgenomen.

Aalscholver, vaste bezoeker kustzone

Dankwoord

Dank aan alle medewerkers van de Vogelwerkgroep aan dit onderzoek, aan Niels Wiarda en Kelly Driessen van Gemeente Gooise Meren en speciaal aan Fred van Klaveren als aandrager van het idee om het Naarderbos op te nemen in de rij van te inventariseren gebieden. Het is een waardevolle suggestie gebleken. Verder heeft Hugo Weenen samen met Dirk Prop drone-opnames gemaakt en heeft Piet Spoorenberg meegewerkt aan het contact met de Gemeente Gooise Meren en met de Gooi- en Eemlander. Als vlinderteller voor de Vlinderstichting spraken we met Jan van Santen over belangen van vlinders en libellen. Voor advies rond aanleg van een broedwand voor oeverzwaluwen

werd advies gevraagd aan Jelle Harder (die ook informatie leverde over de aanwezige ijsvogels) en Han Westendorp, zwaluwenwerkgroep VWG.

Krooneenden

Literatuur en digitale bronnen:

Prop, D. 2019. *Broedvogels Voorland Stichtse Brug 2019*; uitgave VWG 282

Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. 2017. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Vergeer, J.W., Boele A., van Bruggen J. en van Turnhout, C. 2023. *Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vink, C. de, *Het Naarderbos 40 jaar geleden*. 2017. De Korhaan 2017 (01), p 13-15. (Zie ook natuurtijdschriftensite; vermelding hieronder)

Internet:

www.knmi.nl

www.sovon.nl

www.vwggooi.nl/rapporten

(https://www.commissiener.nl/docs/mer/p03/p0333/333-060mer_sam.pdf) (Plan en situatie 1991, Gemeente Naarden)

<https://gooi.waarneming.nl/gebied/view/14328>

<https://natuurtijdschriften.nl/pub/1002303/KOR2017001004001.pdf>

<https://www.nhnieuws.nl/nieuws/346527/verloederde-spookgolfbaan-naarden-krijgt-oude-vorm-weer-terug>

<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0174.pdf>

BIJLAGE 1

Aanbevelingen voor de herinrichting van de golfbaan in het Naarderbos met oog op natuurbelangen

Namens de Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken dringen wij aan op de volgende uitgangspunten bij het vaststellen van voorwaarden aan de toekomstige exploitant van de hernieuwde golfbaan:

1. Huidige natuurwaarden moeten zoveel mogelijk gehandhaafd blijven.
2. Neem **GEO-certificering** (Golf Environment Organization) op in de clausules waaraan de exploitant van de golfbaan zich zal moeten houden. Daaraan zou, in onze ogen, de pachtende partij binnen een bepaalde termijn moeten voldoen. Dit is in onze ogen een **essentiële voorwaarde** voor het waarborgen van biodiversiteit en natuurbelang.
3. Beding een aantal rustgebieden die niet mogen worden betreden en waaraan geen onderhoud wordt gepleegd (ook niet of sporadisch door de gemeente).
4. Streef naar de volgende structuur (uiteraard geheel afhankelijk van de plaatselijke situatie hoe dit ingevuld wordt): bos>mantelzoom>kruidenrijk grasland ('rough')>fairway>kruidenrijk grasland>mantelzoom>bos.
5. Gefaseerd maaien: zorg dat de verschillende stadia voor insecten beschikbaar zijn: bloei, zaad, overblijvend gewas. (Bij voorkeur blijft bij elke maaibeurt van randzones en rough 30% staan.) Ook in de winter moet aanbod van schuil- en foerageerruigte beschikbaar blijven.
6. Staand dood hout laten staan (tenzij dat gevaar oplevert voor bezoekers).
7. Onkruidbestrijding dient zo min mogelijk gepaard te gaan met het gebruik van chemische middelen. Glyfosaat mag niet worden gebruikt in verband met het desastreus effect op bodem, bodemleven, insecten en waterleven en daarmee indirect op vissen en andere waterdieren, waterplanten en vervolgens ook andere levensvormen, inclusief vogels en zoogdieren. Biologische en mechanische middelen zijn, waar dit enigszins kan, altijd de eerste keus.
8. Goede voorzieningen en onderhoud daarvan voor afval.

Ter ondersteuning van een natuurvriendelijke inrichting en het beheer zouden de exploitant adviezen uit Bijlage 2 kunnen worden aangereikt.

(Eerder al toegestuurd aan Gemeente Gooise Meren op 10 juni 2025)

BIJLAGE 2

Enkele ideeën over vogelvriendelijk beheer golfbaan

Dirk Prop 4 juni 2025

Documentatie

Veel informatie en instructiefilmpjes beschikbaar op de site van de Nederlandse Golf Federatie:
<https://www.ngf.nl>

Zoals:

- Informatie over GEO certificering Golf Environment Organization:
<https://www.ngf.nl/caddie/duurzaam-beheer/on-course-nederland-geo-tips-tricks-faq>
- Vogelvriendelijk beheer met diverse voorbeelden:
<https://www.ngf.nl/~media/ngfnl/nieuws/duurzaam/vogels-en-golfbanen-een-leidraad.pdf?rev=1998255469>
- Vogelvriendelijk beheer met diverse voorbeelden:
<https://www.vogelbescherming.nl/docs/e8605d92-1cca-4847-9743-0831a3fb68b2.pdf>

Beheer

Streef naar de volgende structuur (uiteraard geheel afhankelijk van de plaatselijke situatie hoe dit ingevuld wordt):

Bos, mantelzoom, kruidenrijk grasland ('rough'), fairway, kruidenrijk grasland, mantelzoom, bos

En verder:

Gefaseerd maaien: zorg dat de verschillende stadia voor insecten beschikbaar zijn: bloei, zaad, overblijvend gewas

Staand dood hout laten staan

Bestaande biotopen

- Verlandingsvegetatie
- Oeverzone met riet
- Naaldbos
- Loofbos
- Struikzones
- Kruid- en bloemrijk grasland

Doelsoorten met mogelijke maatregelen

Nachtegaal

- Behoud van struwelen en afwisselende open plekken
- Behoud waterpartijen
- Behoud mantelzoom langs bosranden

Groene Specht

- Mieren vormen het voedsel van Groene Specht
- Beschikbare oude bomen voor nestholte
- Staand dood of halfdood hout

IJsvogel

- Maak kunstwand of zorg voor steile oeverzones

Roodborsttapuit

- Behoud ruigte

Scholekster

- Behoud wormenrijk gras
- Biedt nestgelegenheid op dak

Fuut

- Aanwezigheid helder water
- Aanwezigheid oeervervegetatie waarin genesteld kan worden

Kleine karekiet

- Aanwezigheid overjarig riet in waterpartijen

Oeverwaluw

- Kunstwand bij waterpartij

Grasmus

- Halfopen terrein afwisselend gras en struiken

Ransuil, torenvalk, buizerd

- Zorg voor een muizenrijk biotoop: afwisselende, kruidenrijke, gevarieerde vegetatie

- Muizenruiters en rillen

Bosuil

- Plaatsen bosuilkast (beter: zorgen voor natuurlijke holtes)

Mezen, vliegenvangers

- Ophangen nestkasten (beter: zorgen voor natuurlijke holtes)

Aanvullend:

Schuwe vinkensoorten (Goudvink, Appelvink)

- Afgesloten gedeeltes struweel en bos met minimaal onderhoud en volop rust. (CdV)

(Eerder al toegestuurd aan Gemeente Gooise Meren op 10 juni 2025)

BIJLAGE 3

Beoordelingskader veilige recreatie op gesloten stortplaatsen

RIVM-rapport 2024-0174

R. Vis, A. Negash, P.M.F. van Breemen

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Opmerkelijk is dat in het rapport Beoordelingskader veilige recreatie op gesloten stortplaatsen uit 2024 wel de risico's voor menselijke aanwezigheid en begrazing door vee, maar niet de invloed op andere levensvormen (bodemleven, insecten, vogels, wilde zoogdieren) worden aangegeven. Voor langdurige begrazing door rundvee of schapen wordt risico voor de gezondheid hoog ingeschat. Dit ondanks de afdeklaag.

Het rapport meldt over het gebruik:

Vanaf 2004 is de golfbaan Naarderbos in gebruik als golfterrein met achttien holes en recreatiegebied. Het is aangelegd op stortplaatsen Hollandse Brug en Biezenveld (allebei met bovenafdichting van folie met lekdetectiesysteem en daarop 1 meter grond) en de voormalige stortplaats 'Oude Belt' die is afgedekt met een laag grond (0,65 meter). In 1991 werd er gestort: bouw- en sloopafval, grof huishoudelijk afval, industrieafval, overig afval, veeg-, markt- en plantsoenafval en zuiveringsslib (W.F. Blom et al., 1993). De stortplaats is voorzien van stortgasonttrekking.

BIJLAGE 4 Enkele artikelen uit de nieuwsmedia

Gooise Merennieuws 15 januari 2025

NAARDERBOS
Gemeenteraad besluit tot beperking van hoogte en grootte

Restricties Gooise Meren aan nieuw golfclubhuis

Joyce Huibers

Wie de nieuwe exploitant wordt van de golfbaan in het Naarderbos is nog onduidelijk, maar de gemeenteraad van Gooise Meren legt de toekomstige uitbater wel vast wat beperkingen op als het gaat om de omvang van het nieuwe clubhuis, de beheerderswoning en het afslaggebouw.

NAARDEN Het te bouwen clubhuis mag maximaal 1100 vierkante meter groot worden en maximaal zeven meter hoog. Dat laatste geldt ook voor de beheerderswoning en het afslaggebouw. De gemeente heeft in het nieuwe bestemmingsplan voor het Naarderbos een nieuw bouwvlak opgenomen ten noorden van de IJsselmeerweg. Op dit stuk grond moeten zowel het nieuwe clubgebouw met terras, als de beheerderswoning, het afslaggebouw en enkele parkeerplaatsen worden gerealiseerd.

Geen discussie

Deel van artikel, Gooi- en Eemlander 16 juli 2025

Fotogalerij: Extra beeldmateriaal

Natte ecozone zuidwestrand

Invoeren van waarneming op tablet

Ooit spartelplas

Scholekster met pas uitgevlogen jong

Broedende kleine mantelmeeuw, nest op een van de dammen

Karpervissers. Bron van verstoring en vervuiling. Handhaving gevraagd!

Rupsenspinsel van de vogelkersstippelmot (beide foto's); extreem voorbeeld van insectenrijkdom

Ruigte, 15 maart 2025

Volop dekking voor kleine dieren, 15 maart 2025

Eerste klepelronde; veel dekking weg, 25 en 29 maart 2025

Halsbandparkieten

Broedende fuut

Grauwe ganzen, 29 maart

*Is er straks **blijvend plaats** voor vogels en alle verdere levende natuur?*

